

“ILK QADAM” DAVLAT O‘QUV DASTURINING MAKTABGACHA TA’LIMDA SIFATLI TA’LIM-TARBIYANI TA’MINLASHDAGI O‘RNI

Samarqand viloyati Narpay tumani
8-son DMTT direktor o'rinbosari
Xaydarova Oygul Xukimovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturining maktabgacha ta’lim tizimidagi ahamiyati, uning mazmuni va vazifalari, shuningdek, bolalarga sifatli ta’lim-tarbiya berishdagi o‘rni yoritilgan. Dastur asosida kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish orqali bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlash masalalari tahlil qilingan.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение государственной учебной программы «Первый шаг» в системе дошкольного образования, ее содержание и цели, а также ее роль в обеспечении качественного образования детей. Анализируются вопросы обеспечения всестороннего развития детей посредством внедрения компетентностного подхода, основанного на данной программе.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, “Ilk qadam”, davlat o‘quv dasturi, kompetensiyaviy yondashuv, sifatli ta’lim-tarbiya.

Ключевые слова: Дошкольное образование, программа «Первый шаг», государственная учебная программа, компетентностный подход, качественное образование.

Keywords: preschool education, "First Step", state curriculum, competency-based approach, quality education.

Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tizimida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda bo‘lib, ularning barchasi bolalar hamda pedagog xodimlarning manfaatlarini ta’minlashga, shuningdek maktabgacha ta’lim jarayoni sifatini yanada oshirishga yo‘naltirilgan. Maktabgacha ta’lim sohasida yagona davlat siyosatini shakllantirish va uni hayotga tatbiq etish bilan bir qatorda, respublikamizda maktabgacha yoshdagi bolalarni ta’lim muassasalariga keng jalb etish, shuningdek ta’lim jarayoniga ilk bor qadam qo‘yayotgan kichik yoshdagi bolalarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash kabi muhim va mas’uliyatli vazifalar belgilangan. Bolalarning jamiyatga moslashuvini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturining zamonaviy xalqaro standartlar talablari asosida ishlab chiqilganidan dalolat beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni o‘qitishda kompetensiyaviy yondashuv bolaning shaxs sifatida shakllanishini ta’minlash, uni mustaqil hayotga tayyorlash, hayotiy muhim masalalarni hal etish ko‘nikmalarini

egallash, axloqiy me'yorlar va qadriyatlarni o'zlashtirish, atrofdagilar bilan samarali muloqot qilish hamda "Men" obrazini shakllantirishga xizmat qiluvchi faoliyat usullarini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Boshlang'ich muhim kompetensiyalar bolaning faol va axloqiy subyekt sifatida har tomonlama rivojlanishini taqozo etadi.

Kompetensiya — bu bolaning bilimlari, ko'nikmalari, malakalari, qobiliyatlari va qadriyatlari majmuasidir. Boshlang'ich kompetensiyalar rivojlanish sohasidan qat'i nazar, bola shaxsining shakllanishida poydevor vazifasini bajaradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga kompetensiyaviy yondashuvni qo'llash ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarida belgilangan besh asosiy yo'nalish bo'yicha rivojlantirishni, bolani to'rt muhim kompetensiyaga ega holda 1-sinfga tayyorlashdagi motivatsion vazifalarni hamda "Ilk qadam" davlat o'quv dasturida belgilangan vazifalarning to'liq amalga oshirilishini ko'zda tutadi

"Ilk qadam" davlat o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ta'lim-tarbiya jarayonini zamonaviy talablarga moslashtirish hamda bolalarning har tomonlama barkamol rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan muhim hujjat hisoblanadi. Mazkur dastur maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olgan holda, ularni jismoniy, intellektual, ijtimoiy-emotsional hamda axloqiy jihatdan rivojlantirishni ko'zda tutadi. Dasturda sifatli ta'lim-tarbiyani ta'minlash kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan bo'lib, bunda bolaning bilimlarni egallashi bilan bir qatorda, ularni amaliy faoliyatda qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratiladi. "Ilk qadam" dasturi bolalarda mustaqil fikrlash, muloqot qilish, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish, jamoada ishlash kabi hayotiy muhim kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi

Bolaning dunyoqarashini shakllantirish uchun muhim omillardan biri hisoblangan madaniy-tarixiy qadriyatlar: milliy va mintaqaviy an'analar bilan reja asosida olib borishni tashkillashtirish, shuningdek, axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali qo'shni viloyatlarni madaniy meroslari aks ettiruvchi audio-vediolalar bilan tanishtirib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu orqali tarbiyalanuvchi bola milliy qadriyatlar, tarixni anglash, tarixdan g'ururlanish kabi tuyg'ularga ega bo'ladi.

Ushbu dasturda maktabgacha yoshdagi bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlanishiga qo'yilgan Davlat talablari asosida hamda MTT davlat o'quv dasturiga muvofiq uning har tomonlama va barkamol rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsad qilib olingan. O'quv-tarbiyaviy jarayonning maqsadi esa bolalarda umumiy asosiy kompetensiyalar va rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirish uchun tegishli sharoitlar yaratishdan iboratdir.

Ushbu o'quv dasturi birinchi bobi umumiy qoidalar sanalib, birinchi bandida, MTT o'quv dasturi meyyoriy-huquqiy hujjat sifatida O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan quyidagi ta'lim tashkilotlarida qo'llanilishi va ta'lim tashkilotlarida o'quv dasturlarini yaratish uchun majburiy hujjat ekanligi, ta'lim tashkilotining ishchi o'quv dasturi tashkilot pedagoglari tomonidan ota-onalarni jalb etgan holda tuzilishi va amaldagi qonunchilik tartibida tasdiqlanishi ko'rsatib o'tilgan. Ikkinchi badda MTTning maqsad va vazifalari haqida ma'lumotlar o'z aksini topgan.

O'quv dasturining ikkinchi bobi 5-banddan iborat bo'lib, MTT ta'lim jarayonining maqsad va tamoyillari aks etgan: MTT ta'lim jarayonining maqsadlari; MTTda ta'lim jarayonini tashkil qilish tamoyillari; Qo'shimcha ta'lim xizmatlarini tashkil qilish; Alohida ehtiyojga ega bo'lgan bolalar uchun mo'ljallangan ta'lim faoliyati; Ota-onalar bilan hamkorlik jarayonlarini qamrab olgan.

O'quv dasturining uchinchi bobi maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim berishda kompetensiyaviy yondashuv haqida fikrlar bildirilgan bo'lib, 2-bandni qamrab olgan:

I.Maktabgacha yoshdagi (6-7 yosh) bolaning umumiy muhim kompetensiyalari bunga: Kommunikativ kompetensiya; O'yin kompetensiyasi; Ijtimoiy kompetensiya; Bilish kompetensiyasi.

II.Bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalari ham o'z navbatida bir necha turlarga bo'linadi: "Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish" sohasi kompetensiyalari; "Ijtimoiy-hissiy rivojlanish" sohasi kompetensiyalari; "Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari" sohasi kompetensiyalari; "Bilish jarayonining rivojlanishi" sohasi kompetensiyalari; "Ijodiy rivojlanish" sohasi kompetensiyalari.

To'rtinchi bobi o'quv-tarbiyaviy jarayon o'z ichiga olgan bo'lib, «O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yilgan davlat talablari» asosida amalga oshirilishi, o'quv-tarbiyaviy jarayonni rejalashtirish haqida fikrlar bayon etilgan.

Beshinchi bobi bolaning rivojlanish sohalari bo'yicha yutuqlari hisoblanadi. Bolaning rivojlanish xaritasi 3 dan 7 yoshgacha bo'lgan davrni o'z ichiga oladi, har bir bola uchun individual tarzda yiliga uch marta to'ldirilishi va 6-7 yoshli bolalarning maktabga tayyorlik xaritasi faqat maktabgacha ta'lim tashkilot bitiruvchilari uchungina to'ldiriladi.

Oltinchi bobi rivojlantiruvchi muhitni tashkil qilish hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda bolalarning o'ziga xos belgilarga ega bo'lgan yoshga doir xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yettinchi bobi Davlat o'quv dasturiga ilovalar ya'ni MTT ta'lim dasturini tuzish bo'yicha tavsiyalar iborat.

“Ilk qadam” dasturining ustunliklari

- ✚ Zamonaviy pedagogik talablarga mos
- ✚ Shaxsga yo‘naltirilgan
- ✚ Hayotiy vaziyatlar va o‘yinlar asosida o‘rgatadi
- ✚ Tarbiyachi va ota-onalar hamkorligini mustahkamlaydi
- ✚ Inkluziv ta‘lim tamoyillariga mos
- ✚ STEAM yondashuv elementlari mavjud
- ✚ Milliy qadriyatlar bilan uyg‘un

Istiqbolda belgilanayotgan bunday ulkan vazifalarning amalga oshirilishi soha mutaxassislarini, sohaga oid me‘yoriy huquqiy hujjatlarni hamda maktabgacha ta‘lim pedagogikasini puxta o‘zlashtirib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta‘lim-tarbiya jarayoniga keng tatbiq etishlari uchun barcha shart-sharoitlarni yaratib bermoqda.

Bundan tashqari texnikum va pedagogika kollej o‘quvchilarini, maktabgacha ta‘lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik mahoratini oshirish borasida o‘tkazilayotgan amaliy seminar-treninglarning asosiy maqsadi “Ilk Qadam” davlat o‘quv dasturi doirasida bolalarga bilim berishda bolalar xonalarning hatto kichik detallarigacha qulay dizayni bilan jihozlashni, ular uchun boy adabiyotlar va rivojlantiruvchi o‘yinlardan to‘g‘ri va unumli foydalanish usullarini o‘rgatishdir.

Bu esa kelajagimiz davomchilari yosh avlodni, erta bolalikdan jamiyatda o‘zini tutish va shaxsiy gigiena ko‘nikmalarini tarbiya qilish kabi alohida jihatlarni o‘zida tarkib toptirishga hamda maktabgacha ta‘lim tizimi muvaffaqiyatining asosini tashkil etishga xizmat qiladi.

Xulosa o‘rnida shuni alohida ta‘kidlash lozimki, “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi maktabgacha ta‘lim sifati va samaradorligini belgilovchi asosiy metodik hujjat bo‘lib, bola shaxsini har tomonlama rivojlantirishga, uni maktabga tayyorlashga, pedagoglar faoliyatini tizimlashtirishga xizmat qiladi. Dastur MTTda sifatli ta‘lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda asosiy omil, ishonchli metodik poydevor va zamonaviy ta‘lim talablariga javob beruvchi kompleks yondashuv hisoblanadi. Tizimdagi islohotlar samarasini sohaga tatbiq eta oladigan kadrlar tayyorlash maqsadida, malakali pedagog xodimlarning ilg‘or usullar bilan mashg‘ulot o‘tishlari uchun ham alohida e‘tibor qaratilib, “Ilk Qadam” davlat o‘quv dasturini o‘zlashtirish hamda bo‘lajak tarbiyachilarning muntazam mahoratini oshirib borishlari uchun seminar-treninglar, qo‘shimcha mashg‘ulotlarning ham tashkil etilishi tom ma’noda sohani dunyo standartlari darajasiga olib chiqilishiga xizmat qilishi shubhasiz.

Foydalangan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 6-apreldagi qarori “Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan davlat talablari to‘g‘risida”.
2. Qodirova F.R., Tursunova M.Sh. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
3. Abduqodirov A.A., Xudoyberdiyev S.B. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan, 2018.
4. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. — Toshkent: O‘qituvchi, 2017.
5. Raxmonov U.S. Maktabgacha ta’limda kompetensiyaviy yondashuv. — Toshkent, 2020.
6. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni “Ta’lim to‘g‘risida”. — Yangi tahrir, 2020.

